

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ ВЛАДИ: ДОСВІД РОБОТИ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ

СУЧАСНИЙ інформаційний простір України є основою її соціально-економічного, політичного, культурного, освітнього розвитку. Розуміння державною владою специфіки підготовки та проведення реформ, потрібних суспільству, прийняття необхідних рішень та їх ефективна реалізація є запорукою стабільного розвитку країни. Водночас кожен з етапів ухвалення та втілення в життя управлінських рішень потребує належного інформаційного супроводу. У формуванні відповідної інформаційної бази безпосередню участь беруть і бібліотеки – не лише великі наукові, а й публічні. Ці заклади мають значний потенціал для високоякісного інформаційно-аналітичного забезпечення органів влади на всіх регіональних рівнях. Одне з найважливіших соціальних завдань бібліотек сьогодні – задовольнити інформаційні потреби представників органів влади, надати допомогу в прийнятті ними державницьких рішень, заощадити їх час.

В умовах інформаційного протистояння (інформація маніпулятивного характеру, дезінформація тощо) фахівці, які займаються інформуванням органів влади, мають бути особливо відповідальними. Це важливо з огляду на те, що якісне інформаційне забезпечення процесів прийняття законодавчих/управлінських рішень органами державної влади можна напряму пов'язати з інформаційним суверенітетом держави.

Бібліотеки, безумовно, є важливими складовими інформаційного простору, оскільки в них накопичені значні національні інформаційні ресурси, доступ до яких можливий і під час фізичного відвідування цих закладів, і через сучасну інформаційно-телекомунікаційну інфраструктуру. Також велику роль тут відіграє тривалий і різноманітний досвід функціонування бібліотек у системі суспільної комунікації.

Можна виокремити два загальні напрями комунікативної активності бібліотечних закладів як суб'єктів цієї системи. Це – комунікативна взаємодія з владними структурами та комунікативна взаємодія з членами громадянського суспільства. Принципові особливості комунікативної взаємодії з державними органами влади зумовлюються ступенем зацікавленості влади в активному залученні бібліотек до процесу підготовки та прийняття законодавчих, політичних і управлінських рішень, статусом бібліотеки, її місією.

За цим критерієм можна визначити три групи бібліотек:

– бібліотеки державних органів влади, зокрема її законодавчої, виконавчої та судової гілок, які створені цими структурами для їх першочергового обслуговування;

– національні та державні бібліотеки, універсальний характер документних ресурсів і широкі можливості яких дають змогу здійснювати повноцінне інформаційне забезпечення органів влади та авторитет яких стимулює владу до співпраці;

– публічні бібліотеки в регіонах, що займаються інформаційним обслуговуванням владних структур на місцевому рівні.

Метою цієї статті є розгляд алгоритму **бібліотека – владі**.

Інформаційне забезпечення органів влади є пріоритетним напрямом у діяльності багатьох бібліотек.

Здебільшого це бібліографічне інформування (групове, індивідуальне) за актуальними темами – підготовка оглядових довідок з питань політичного, соціально-економічного та культурного життя країни, регіону, області. Бібліотеки переважно використовують документні ресурси зі своїх фондів, але, наприклад, Дніпропетровська ОУНБ імені Первочителів слов'янських Кирила і Мефодія активно застосовує мережеві ресурси, надає владі послуги у вигляді інформаційних видань в електронній формі: «Культура: дайджест за матеріалами Інтернет-сайтів» (щотижня), «Інформо: дайджест за матеріалами Інтернет-сайтів» за різноманітною тематикою: освіта, наука, молодь, спорт, охорона здоров'я тощо (щомісяця).

В одних книгозбірнях цей напрям діяльності перебуває під патронатом бібліографів, у інших – створюються окремі структурні підрозділи.

Сектор аналітичного інформування органів влади створено в структурі інформаційно-бібліографічного відділу Центральної бібліотеки ім. М. Л. Кривницького ЦБС для дорослих м. Миколаєва ще в 1994 р. з метою інформаційного забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування, що закріплено в усіх програмах інформаційної підтримки розвитку міста. Роботу спрямовано на підвищення інформаційної відкритості органів місцевого самоврядування в м. Миколаєві, встановлення зворотного зв'язку місцевої територіальної громади з владою міста. Для владних органів бібліотечні працівники готують оглядові інформаційно-аналітичні та реферативні довідки; щотижневі дайджести: «Миколаїв на сторінках місцевої преси», «Публікації в пресі України про м. Миколаїв», «Критичні зауваження та відгуки про роботу місцевих органів влади

в періодичних виданнях» у друкованій та електронній формах.

Крім того, сектор забезпечує довідково-інформаційне обслуговування депутатів Миколаївської міської ради, фахівців міськвиконкому з питань життєдіяльності міста, а також надає інформаційні послуги миколаївцям через Віртуальну громадську приймальню «Місто, в якому ти живеш» на веб-сайті ЦБ ім. М. Л. Кропивницького (www.nirlib.com). Цей розділ сайту був створений за сприяння Миколаївської міської громадської організації «Фонд розвитку міста Миколаєва» в межах конкурсу малих грантів «Громадянська ініціатива для місцевого розвитку» за фінансової підтримки Міжнародного фонду «Відродження».

Ефективність управлінської діяльності будь-якого органу державної влади залежить від рівня його комунікативності та інформаційного забезпечення. Тому для оптимізації розв'язання проблемних ситуацій органам державної влади потрібно володіти значним обсягом інформації про стан справ у країні та світі.

Прийнятий у 1998 р. Закон України «Про Національну програму інформатизації», в якому чітко визначено завдання щодо створення сучасної інформаційної інфраструктури України, в т. ч. координації діяльності різних органів та гілок влади, здебільшого залишився декларативним.

Однак у бібліотеках є цікаві напрацювання. Так, у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського з 1992 р. діє Служба інформаційно-аналітичного забезпечення (СІАЗ) органів державної влади. Діяльність служби здійснюється шляхом відбору та аналізу необхідної інформації з подальшою її презентацією/розповсюдженням як для владних структур, так і широкого загалу. На основі документних і мережевих ресурсів СІАЗ готує анотовані матеріали, орієнтовані на представників влади, огляди ЗМІ, аналітичні матеріали, що відображають актуальні події в житті України. Такі зведення публікуються у спеціальному бюлетені реферативних матеріалів «Україна: події, факти, коментарі», який виходить з 2001 р. (www.pnbu.gov.ua).

Робота СІАЗ неодноразово висвітлювалась українськими вченими, зокрема В. Горовим, О. Кондратенком, В. Медведєвою, О. Симоненко, як свідчення того, що повноцінне функціонування органів державної влади сьогодні є неможливим без їх належного інформаційного забезпечення, яке, на думку фахівців, «визначає сприйняття громадськістю тих чи інших дій влади, рівень координації діяльності центральних і місцевих органів та адекватність рішень, які приймаються»¹.

Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого (НБУ ім. Ярослава Мудрого) теж має давній досвід роботи щодо інформаційного забезпечення органів влади. Досить згадати Інформаційний центр з питань культури та мистецтва, який уже

понад 40 років надає послуги в цьому напрямі. Інформаційне забезпечення з питань культури здійснюється за допомогою традиційних форм обслуговування, зокрема: вибіркового розповсюдження інформації (ВРІ), диференційованого забезпечення процесів керівництва (ДЗК), оперативного інформування (довідка в режимі «запит – відповідь»), і реалізується у формі підготовки фактографічних, оглядових, аналітичних матеріалів за всіма видами друкованих і електронних ресурсів, неопублікованими документами².

Абонентами ДЗК є працівники профільних відділів Адміністрації Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Державного агентства України з питань кіно, інших центральних органів виконавчої влади. Ця система передбачає підготовку щомісячних випусків: «Рішення колегії та накази Міністерства культури України з питань основної діяльності»; «Хроніка культурного життя України»; «Про культурне співробітництво України із зарубіжними країнами». Крім того, з використанням різноманітних джерел готуються оглядово-аналітичні довідки, присвячені актуальним проблемам і здобуткам у галузі культури, наприклад: «Незалежні культурні ініціативи через призму децентралізації у сфері культури», «Формування брэнда держави як базовий елемент культурної дипломатії України», «Ревіталізація міст зони поствійськових конфліктів засобами культурних практик» тощо.

Взагалі варто підкреслити, що інформаційне забезпечення в галузі культури є тим спадком і скарбом, що залишилися нам із попередніх часів, і у багатьох ОУНБ є працівники і навіть структурні підрозділи, які займаються цим на рівні регіонів. Але є кілька побажань: не дублювати роботу, а координувати її; використовувати всі напрацювання; прагнути до створення корпоративної бази даних.

Наприкінці 1990-х рр. у структурі бібліотеки (на той час Національної парламентської бібліотеки України) з'явився новий підрозділ – відділ інформаційного забезпечення Верховної Ради України. Але коли у 2016 р. книгозбірню перейменували на Національну бібліотеку України імені Ярослава Мудрого, було розширено її функції як національного закладу. Зокрема, переглянуто концепцію діяльності вищезгаданого структурного підрозділу, змінено його назву на відділ інформаційного забезпечення органів влади (ВІЗОВ), кадровий склад, професійні компетенції.

Отже, ВІЗОВ було створено з метою здійснення інформаційного супроводу органів державного управління, що полягає в упорядкуванні та оптимізації інформаційних потоків, забезпеченні збереженості накопичених інформаційних ресурсів. Основним завданням відділу є кількісне перетворення інформації (інформаційне згортання: бібліографування, анотування, реферування) та її структурне впорядкування (систематизація, предметизація то-

¹ Кириченко В. М. Інформаційне забезпечення державного управління в Україні / В. М. Кириченко // 36. наук. пр. Укр. акад. держ. управління при Президентові України. 2003. Вип. 1. С. 234.

² URL: <http://nplu.org/article.php?id=138>.

що) відповідно до **попиту і запитів** владних структур.

У межах виконання цього завдання ВІЗОВ надає такі послуги:

- готує й розповсюджує щодакдані дайджести публікацій у центральних і регіональних електронних і друкованих ЗМІ щодо діяльності українського парламенту та законодавчого процесу в Україні;

- здійснює моніторинг інформаційного простору України щодо функціонування державних органів влади і напрямів їх діяльності та укладає й розповсюджує поточні анотовані бібліографічні списки за темами інформаційних запитів, визначених абонентами (органами влади);

- готує тематичні списки літератури до законопроектів Верховної Ради України;

- укладає анотовані науково-допоміжні списки літератури за разовими запитами абонентів (органів влади).

Відділ здійснює також інформаційно-бібліографічне обслуговування користувачів, серед яких є депутати, державні службовці, з питань використання ресурсів бібліотеки, інтернет-ресурсів та інших джерел інформації та надає інформаційно-консультативну допомогу щодо користування документними та електронними ресурсами НБУ ім. Ярослава Мудрого.

Робота, що виконується досвідченими працівниками відділу, має низку ознак, з-поміж яких: самостійність пошуку інформації і зведень; можливість багаторазового використання тієї чи іншої інформації; збереження інформації, яка надається замовнику; здатність до оброблення, інтеграції та зменшення/збільшення її обсягу; системність тощо. З метою отримання замовником комплексної і системної інформації постійно проводиться моніторинг її надходження.

Ще під час обговорень, вивчення зарубіжного і вітчизняного досвіду інформаційного забезпечення органів влади саме бібліотечними установами було вирішено докорінним образом змінити концепцію інформаційно-бібліографічного обслуговування органів влади. Нині воно здійснюється на підставі укладених домовленостей (договорів), в яких детально прописано тематику, форми та періодичність надання інформації. Сьогодні бібліотека забезпечує інформацією 40 абонентів, і серед них: Верховна Рада України, центральні органи виконавчої влади (Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України, Міністерство інформаційної політики України, Міністерство оборони України та ін.).

Для виявлення тематичних потреб і запитів було проведено анкетування представників відповідних структур (органів влади), за результатами якого складено перелік тематичних запитів колективних (ДЗК) та індивідуальних (ВРІ) абонентів.

Відповідно до цих тематичних запитів ВІЗОВ готує анотовані бібліографічні списки літератури (за наявності в Інтернеті повної версії публікації – з посиланням на відповідний ресурс) та надсилає їх

колективним абонентам електронною поштою. Періодичність надання інформації – від одного до трьох разів на місяць (відповідно до укладених угод). Щомісяця це близько 20 тематичних випусків.

Усі комітети Верховної Ради України, Відділ інформаційних ресурсів та відкритих заходів Інформаційного управління Апарату Верховної Ради України одержують щодакданно в електронному вигляді «Дайджест новин на сторінках українських ЗМІ» з розгорнутими анотаціями за такими напрямками: законотворчість; парламентські комітети та фракції; Верховна Рада України. Крім того, готуються тематичні списки літератури до законопроектів Верховної Ради України, що розміщуються на сайті парламенту. Впродовж року ВІЗОВ подає до Відділу інформаційних ресурсів та відкритих заходів близько 100 таких списків.

ВІЗОВ також виконує складні тематичні довідки (з ретроспекцією джерел 10–20 років). Розуміючи, що ця інформація має цінність не тільки для відповідних органів влади, було прийнято рішення, не порушуючи конфіденційності, розміщувати її на офіційному сайті бібліотеки. Сьогодні НБУ ім. Ярослава Мудрого працює над технічним представленням презентованої БД «ІнфоВлада» (назва умовна), яка має бути доступною для всіх користувачів у режимі он-лайн та інтегрувати в єдину інформаційну мережу всі інформаційні ресурси, створені за запитами органів влади.

Контент БД класифікується за трьома категоріями: «Дайджести публікацій на сторінках українських ЗМІ» – матеріали з електронних і друкованих ЗМІ щодо діяльності українського парламенту та законотворчого процесу в Україні; «Перші особи держави в ЗМІ» – виступи, інтерв'ю, бесіди Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, опубліковані в друкованих ЗМІ; «Бібліографічні списки публікацій за темами» – добірка матеріалів з актуальних питань державного управління і суспільно-політичного життя країни, тематичні інформаційні матеріали, огляди інтернет-ресурсів з питань діяльності органів влади.

Пошук інформації в БД здійснюється як за категоріями, так і за темами. Для інформаційного пошуку за темами необхідно вибрати зі списку, що розкривається, термін і визначити період (рік, квартал, місяць), за який система відбере документи. Результатом пошуку є список літератури з розгорнутими анотаціями до кожного джерела та посланнями на повні тексти публікацій (за наявності їх в Інтернеті).

З огляду на зазначене можна стверджувати, що українські бібліотеки мають досвід співпраці з владою, у т. ч. щодо її інформаційного забезпечення.

Це дає змогу владним структурам усіх рівнів, усім членам громадянського суспільства отримувати необхідну інформацію щодо законодавчих і управлінських процесів, які відбуваються в державі.